

ידי שנאחז בסבך ענינים אחרים הסותרים, או על ידי קושיות ומעמיק את עצמו ביותר לברר הדברים עד שכל אחד בא על מקומו כו' שע"ז מתחדשים כמה ענינים ומאיר אצלו הענין באור רב ונעלה כו' (שזה הוא עיקר הלמוד והיגיעה האמיתית בתושבע"פ, ושייך לגדולי הערך כו') אלא כוונתי על ההכרחיות עכ"פ לברר הסברות על מקומן ולידע בירור דעתו של האומר, למשל שיהי' דעת הט"ז או דעת הש"ך ברורים אצלו, איך הוא, (ומובן שאין כוונתי על החלט דעתו לבד, כי אם סברתו וגם החלט דעתו), וכמו כן בלימוד הגמרא והראשונים) וכבודו הניח את דעתי כששאלתיו על זה בקיץ העבר בהיותי בהדאציע, וא"ל שלומדים גרונטיק וכן אמר לי ג"כ הרב הבוחן שהי' קודם נסיעתי. אבל צריכים להשגיח על זה היטיב, כי הרי מ"מ ישנם שני דברים הנ"ל, ואפשר הוא מסיבה אחרת, צריכים להעמיק בזה למצוא הסיבה ולתקנה בעזרתו יתברך, ואפשר אוהבים ללמוד תמיד ענינים חדשים ואינם חוזרים על מה שלמדו, כמדומה לי שחוזרים (ואפשר הלי' שלימה ולא כל סי') ולדעתי אם היו לומדים גרונטיק בטוב (וגם לחזור בטוב) לא היו גרעונות הנ"ל) והעיקר לפי"ד הוא על ידי הבחנה תמידית, אשר כבודו יבחן אותם תמיד, (כמובן רק אחדים ביום), ובזה ידע את כל אחד ואחד איך הוא לומד, ובזה יכול להראות לו איך שצריכים ללמוד, ואין לחוש על הזמן שלהם (שניתן על ההבחנה) כי זה נוגע מאד, ומכל שכן שצריכים להשגיח פשוט על הזמן שלא יבטלו ח"ו.

והנה למוד החסידות בכתות בזמני היום זה מוכרח באשר למוד החסידות בטוב הוא הכרחי לכללות תכלית הכוונה האמיתית כמבואר לעיל בהתחלת המכתב, וכשהוא בסדר הזה התקוה להשי"ת שיהי' הלימוד בטוב, והשי"ת יחזק לבם.

אמנם אפשר משו"ז צריכים לסדר אשר אותן שאינם יודעים עדיין צורתא דשמעתתא, לא יהיו מהלומדים בהזאל כי אם בהשיעור או שיהיו בהאראדישץ, ויחשוב כבודו בזה ויודיעני דעתו, ובקשתי שיודיעני בפרטיות מלימודם (כוונתי על כל הלומדים יחיו) אם שומרים את הזמן ואם לומדים בטוב.

והשי"ת יחזק מוחם ולבם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ויצליחו בלמודם ויהיו יראי אלקים באמת ובתמים.

בהיותי בהדאציע: בציראנא רוציא.

בהשיעור: ראה מבוא פ"ה.

קנח

ב"ה יום ב' כ' שבט תרס"ז לפ"ק
וירצבורג

כבוד הרה"ג המפורסם נודע בישראל שמו לתהלה
ולתפארת מעוז ומשגב יראת ד' אוצרו כש"ת מו"ה
מרדכי יוסף אליעזר נ"י

אחד"ש כת"ר שי'. את ספרי כבוד אביו הרה"צ ז"ל אשר כבדני בהם
כת"ר קבלתי באהבה, וגודל ת"ח לכת"ר שי' ע"ז כי מכבר רציתי
לראותם אם כי על עצם הענין א"א לי להסכים. יען כ"ק אדמו"ר
זצוקללה"ה נ"ע בלקו"ת בהביאור דוחי' לכם לציצית דרוה"ב פ"ב תפס
בפשיטות כהפע"ח דבזה"ז אין תכלת. ובדרוש הנ"ל כי"ק כ"ק אאזמו"ר
זצוקללה"ה נ"ע כ' ע"ז וז"ל ועמ"ש ע"פ מדלג כו' ומקפץ דילוג ברגל א'
בחי' אהבה זהו לבן שבציצית קיפוף בשתיים אהוי"ר תכלת, ונודע
דיראה בקושי יותר להשיג עכ"ל. ובדרוש קול דודי הנה זה בא מדלג כו'
בלקו"ת שה"ש פ"ד מבואר דבחי' מקפץ על הגבעות זהו בחי' הגילוי
דלעתיד שיהי' קול חתן וקול כלה כו'. ועמ"ש בהביאור דעל כל כבוד
חופה בסופו.

מ"ש בע"ת פרט ג' ס"א דלפי דעה זו כו' ממצות תפילין של ראש
מטעם זה. לפ"ד בענינים אלו אין לדמות מלתא למלתא ואין לנו אלא
מה שנאמר בהם, ולפה"נ דהמשכה דתפילין בכלל הוא מבחי' החסדים
(עם היות דבתש"ר כתיב וראו כל עמי הארץ כו' ויראו ממך, ובעבודה
תש"ר כענין שמו"ע בחי' יראה וביטול, אך ההמשכה מלמעלה הוא

קנח

נדפסה ביגדיל תורה חמ"ב סי' סג, מכת"ק (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, העתק מכתב כבוד
קדושת אדמו"ר שליט"א.

כבוד . . אליעזר: ליינער האדמו"ר מראדזין, בנו של האדמו"ר רבי גרשון חנוך, מחבר הספרים שפוני
טמוני חול; פתיל תכלת; עין התכלת (ועוד) שעליהם דן לקמן.

התשובה דלקמן נזכרה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת סעודת יום א' דפסח תשכ"ז, וראה סי' נשיאי חב"ד
ובני דורם ע' 98 ובהנסמן בהערות שם.

בלקו"ת . . פ"ב: שלח מה, ד: ולפי שתכלת מוחין דאבא ולבן מוחין דאימא לכן בזה"ז אין תכלת לפי
שלגודל מעלתו שהוא מבחי' אבא א"א לירד בזמן הגלות.

ובדרוש הנ"ל: נדפס באוה"ת במדבר (כ"ה) ע' איתריא, והוא בגוכתי"ק אדמו"ר הצ"צ (1039 פד, א).

בע"ת: = בעין התכלת קלב, ב: ולפי דעה זו יש לנו לפטור גם ממצות תפילין של ראש מטעם הזה שאין
הארתו נעשה ע"י מעשינו.

בבחי' חסדים כנלע"ד. ועמ"ש מענין וראו כו' ויראו כו' בפע"ח שער תפילין רפ"ב) ועמ"ש בלקו"ת שה"ש ד"ה שימני כחותם וביאורו. ותכלת בחי' גבורות דאבא, וידוע דהגבורות שרשן למעלה מהחסדים. וההמשכה היא בבחי' תגבורת העצמות, ועמ"ש בלקו"ת בהביאור הב' דשחורה אני פ"ה בענין מ"ש בזהר בראשית דנ"א ע"א ועל נהורא חוורא שרי' לעילא נהורא סתימאה כו'.

והנה לפמ"ש בפע"ח דלאחר החורבן אין לנו תכלת כי אין אנו משיגים בחי' הציצית דמוח חכמה דאימא, ומ"מ נמשכין מאליהן ומתלבשין בציצית דמוח בינה דאימא, בלתי ספק הוא לפ"ד אשר בהזמן שאחר החורבן הגם שהי' התכלת מ"מ לא היתה ההמשכה יותר ממה שנמשך אח"כ כשלא נמצא התכלת. כי במקדש תליא מלתא דבזמן שבהמ"ק קיים נמשך גם בחי' חכ' דאי' (י"ל לפי שב"ר הי' בחי' ה"א עילאה לכן נמשכו כל המדרג' דבחי' בינה גם חכ' שבה, וממ"ש אכן יש הוי' במקום הזה משמע דבהמק"ד הי' גילוי בחי' חכ' וגם אוא"ס שלמעלה מהחכ' אלא שהי' בבחי' או"פ שזהו ע"י החכ' כמ"ש במ"א. ובבית שני הגם שחסרו ה' דברים בחי' ה' עילאה, מ"מ בבהמ"ק עצמו להיותו שער השמים הי' ביכולת להמשיך שם כל ההמשכות כמ"ש במ"א. ועמ"ש בלקו"ת בדרושי ר"ה ד"ה להבין המשנה יו"ט של ר"ה פ"ה דגם בב"ש נמשך בחי' בינה כמו בב"ר רק החילוק הוא בגבולין, אך א"כ הי' צ"ל גם בזמן ב"ש ההמשכה האמיתית דתכלת רק במקדש לא בגבולין. ואפשר הכוונה בפע"ח מ"ש בזמן שבהמ"ק קיים היינו ב"ר, ואיך שיהי' אחרי שתלה הדבר במקדש נראה דאז דוקא הי' אמיתית ההמשכה הזאת) אבל לאחר החורבן א"א להמשיך כ"א מבחי' בינה דאימא לא למעלה מזה. לזאת גם כשהי' תכלת ודאי לא היתה ההמשכה יותר מעכשיו (ועמ"ש לקמן) ומ"מ גם זאת א"א לומר דמשום זה יפטר ממצות תכלת, דודאי המצוה היא מצוה תמידית וכשיש ביכולתנו לקיימה נראה שאנו צריכים לקיימה.

אמנם מ"ש בפע"ח שער הציצית תוך פ"ד וז"ל והנה הדי' ציצית שאנו נוהגין אחר החורבן כו' וכולם לבנים כי א"צ לחבר עמהם את התכלת כו' וכ"כ אח"כ ואין צריך אל התכלת להשלים המספר. מלשון א"צ משמע דא"צ עתה למצוה דתכלת וזה תמוה. וי"ל דמ"ש אין צריך היינו לענין השלמת המספר להדי' ציצית דבחי' בינה דאימא. ומה שאין התכלת נוהג בזה"ז העיקר הוא מפני שא"א לנו להמשיך בחי' הציצית דחכ' דאימא. וגם זה דלהשלים המספר דל"ב חוטין דציצית דבינה דאימא א"צ לתכלת. לכן אינו נוהג. אך נ"ל להעיר ע"ז מענין תקיעת

שופר בשבת דאי' במשנה רפ"ד דר"ה דבמקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, ובגמ' הטעם משום גזרה דרבה. דבאמת הדבר פלא לדחות מ"ע משום חשש רחוק כ"כ וכמו שהקשה ע"ז בלקו"ת בדרושי ר"ה בד"ה להבין המשנה. והתי' מבואר שם דלהיות בשבת בלא"ה יש המשכת האור שממשיכים ע"י השופר וממילא אינו נצרך לשופר, ומ"מ מן התורה מצוה וחיוב לתקוע גם כשחל בשבת, מבואר שם, מפני שיש כמה מדריג' בבחי' התענוג. וע"י השופר נמשך תענוג עליון יותר אשר מובדל בערך מהמשכת התענוג דשבת. ולכן צריכים שופר מן התורה בשבת ג"כ, אך רבנן דחו מ"ע זו בשבת בזמן ב"ש לפי שאין ביכולתנו להמשיך ההמשכה האמיתית הנמשך ע"י השופר, ומ"מ במקדש היו תוקעין גם בב"ש דלהיותו שער השמים הי' יכול להיות בו גילוי הנ"ל אבל לא בגבולין (עפ"ז י"ל בענין התכלת שנת"ל דנר' שאחר החורבן הגם שהי' תכלת מ"מ לא נמשך ההמשכה האמיתית דתכלת היינו הציצית דבחי' חכ' כו', י"ל דתנאים ואמוראים שהיו אחר החורבן הנה הם עצמם המשיכו בחי' ההמשכה האמיתית, להיות שהיו בבחי' מקדש ומכון לשבתו ית' וכמארז"ל בתוכו לא נא' אלא בתוכם בתוך כאו"א כו' והמה ודאי היו במדריגה זו) ובמ"א מבואר להיות שיש שבת ושבת שבתון בחי' שבת עילאה, ובחי' זו מאיר בשבת רק בבחי' מקיף, ועמ"ש בלקו"ת ד"ה את שבתותי תשמרו ובהביאור. וע"י השופר נמשך גם בחי' זו בבחי' פנימיות ולכן מצוה מה"ת לתקוע גם כשחל בשבת. ובב"ש נדחה מפני שגם ע"י השופר א"א להמשיך בזה"ז מדרי' הנ"ל בבחי' פנימיות. ובחי' שבת תתאה נמשך בלא"ה גם בשבת בזה"ז. ומ"מ במקדש היו תוקעין רק הנ"מ היא בגבולין כנ"ל. ומה שתלו בתקיעת שופר בהחשש שמא יטלנו כו' יספיק כאן החשש דכלאים שלא במקום מצוה, ובפרט בט"ק דכמה אנשים פשוטים נושאים שלא מצמר, ואם יהי' ענין התכלת דבר השוה לכל נפש (אשר כן צ"ל אם נחשוב זה לחיוב) ה"ז חשש לא רחוק שיבוא לידי איסור כלאים. וה"ז ממש כמו שאמרו לענין תקיעת שופר, הכל חייבים בתק"ש ואין הכל בקיאים כו'.

גם הדבר הזה לתלות סיבת בטולה מכל ישראל גם מיחידי סגולה משום יוקר מציאותה של תכלת, כבד לקבל, ושמעתי אשר בימי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נ"ע הי' באיזה זמן מלחמות גדולות בעולם והי' חשש שלא יהיו אתרוגי איי גענאווא, ורצה כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נ"ע לשלוח שליח מיוחד לאיי גענאווא להביא לו אתרוג, ואיך לא היו

ושמעתי כו': השוה לעיל אגרת כז (בסופה), ובהנשמך בהערות שם.

משתדלים גדולי ישראל בכל תוקף ועוז להשיג התכלת. ואם כי אינו דומה לאתרוג דבתכלת צריכים לידע אמיתת הדבר שזה תכלת האמיתי. מ"מ ודאי לא היו מניחים ידיהם מלהשתדל בהשתדלות יתירה להשיג החלזון או לידע אמיתת הצביעה. ובפרט לפי מה שהעלה שגם אם אינו תכלת האמיתי אינו מפסיד.

כפי שמצוייר החלזון במאמר פ"ת כמדומה לי ברור שראיתיו זה כעשרים שנה מלפנים באקוואריום דברלין. ראיתי חי' קטנה והיא מוריקה לעתים מיץ שחור שמשחיר את המים סביבה. ולפי שלא עלה על דעתי שזה יהי' החלזון, לא שמת' לבי לעיין על כל פרטיו.

והשי"ת יעזור לנו לקיים מצותיו יתברך ויתן בלבינו לעבדו בלב שלם ונזכה לביאת מ"צ במהרה בימינו, ונעשה לפניו כמצות רצונו ית'.

והנני חותם מעין הפתיחה בת"ח לכת"ר שי' על הספרים בענין התכלת וס' סדרי טהרות ויתר הספרים והשי"ת יעזור לנו להבין ולהשכיל בתורתו ית' ונבוא אל עמקי סודותי' ולא ימוש מפינו ומפי זרעינו וזרע זרעינו עד עולם.

ויקבל כת"ר החוה"ש והברכה מאדה"ש ויהי נועם ה' עליו ויראה טוב באחב"י כנפשו הט' וכעתירת ידידו המוקירו ומכבדו כערכו הרם והנשא.

קנט

[ב' דר"ח אדר תרס"ז]

ב"ה

כבוד ש"ב וידידי נפשי הרה"ח המפורסמים נכבדים יר"א מו"מ עה"ק ת"ו הר"ר מרדכי דובער סלאנים נ"י והר"ר

פ"ת: = פתיל תכלת.

כעשרים שנה כ"ו: באגרת כז הנ"ל (עשרה בטבת תרמ"ט): אנחנו נהי' בפה [מענטאן בארץ צרפת] אי"ה עד אחר פורים ואח"כ נסע אי"ה לביתנו שלום דרך פאריז ברלין.

קנט

נעתקה מכת"ק (1167) אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, העתק מכתב כ"ק אדמו"ר הרה"ק שליט"א, וכן מועתקת שם האגרת שלאח"ז, שניהם בלי תאריך. אך האגרת השניה נמצאת בגוכתי"ק באוסף המכתבים, ונרשם עליה התאריך, ב' דר"ח אדר תרס"ז וירצבורג; וכיון שמהתוכן נראה ששתיהן נכתבו ביחד, וזוהי האגרת הנזכרת באגרת שלאח"ז, והנני מסגיר בזה מכתב . . לפרטיו, אי"כ נראה ששתיהן נכתבו בתאריך זה. כבוד . . נ"י: אגרות נוספות אליהם — לעיל קנה, ובהנסמן בהערות שם.

בנימין ריבלין נ"י והר"ר שלמה יהודא ליב עליאזעראף
נ"י ד' עליהם יחיו

אחדשה"ט. כאשר התקוה להשי"ת אשר בעזרתו ית' יבואו אי"ה הענינים על מקומם ויוסדרו אי"ה עניני הכולל באופנים טובים. הנני במכתבי זה לכה"ר בדבר הסדרים בעניני עה"ק ת"ו פנימה. כאשר נודע לי משנים הקודמים אשר בלתי סדרים שורר בעניני הכספים והכנסות העיר ובלי חשבון מבורר, בתחלה הי' ... אשם בזה כידוע, והרבה טענות ותביעות הי' על זה, וכמו"כ נשארו אח"כ כל הדברים בלי סדר ומשטר, אשר זה גרעון גדול מאד כמובן. ולזאת הנני דורש עתה מכה"ר לעשות בכל הדברים סדרים טובים וישרים, והכל יבוא בחשבון מפורט ומובן ויהי הכל ברור.

מכבר יש להם ארגז הכולל או יעשו עתה מחדש. מעות הכולל יובא כולו אל הארגז דוקא, וקודם שיראו פני הארגז אין רשות לשום אחד מהם או ב"כ להשתמש בהם הן בהלוואה או על חשבון המגיע לו ולא על שום חשבון שיהי', ויורשם בפנקס סכום המעות שהובא אל הארגז במזומן דוקא.

כבד למצוא היתר ללוות ולהלוואות ממעות אלו עפ"י תוקף הציווי הידוע מכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נ"ע (לבד מהלוואה לעניים על שיעבוד חלוקתם) ובפרט לגבאי הצדקה בעצמם. אמנם לעתים יכולים להלוות לפי שעה (והיינו לאחר שכבר באו המעות לארגז הכולל) גמ"ח לבטוח. אבל בשטר דוקא. כי מאד הוזהרנו על מעות אלו כנ"ל. ובאמת אין להלוותם כלל, אבל עכ"פ רק לפי שעה ובשטר דוקא. ונא בזה שלא להיות מורגל בהלוואות ממעות אלו.

ויראו נא ידי"נ אשר הכל יהי' בחשבון מפורט וברור בסדר נכון. הכל יהי' כתוב בפנקס ומסודר. באופן אשר בכל עת שיודרש לידע חשבון יהי' באפשר לידע. ומנהל החשבונות יהי' ידי"נ הרשיל"א נ"י. והגם שהוא טרוד בענינים שונים הנני מבקשו שיקבל עליו הדבר הזה אשר לפי"ד הוא מוכשר ומסוגל לזה בעזרתו ית'.

כן בהכנסת ועד העיר והת"ת צריכים למנות ע"ז סוכן אשר בידו

יבואו . . עניני הכולל: השוה לעיל אגרות קמא — קמט.

לכה"ר: = לכבודם הרב.

הציווי . . נ"ע: ראה אגרות-קודש אדה"ז — אגרת א, ובהנסמן במקורות והערות שם.